

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 71 (1708)

Аўторак, 4 верасня 1962 года

Цана 4 кап.

Ой, лянок, лянок мой чысты...

Фота С. Чырэшкіна.

Хачу сказаць адрэз — я на гэтай вуліцы не жыў. Два разы ў дзень — раніцай і вечарам — я іду па ёй з работы і на работу, гуляю тут у выхадныя дні з сынамі, атрымліваю ў кніжным магазіне падпісныя выданні, сяджу ў чытальнай зале ўжо маладым катэйлі. Я не жыў на праспекце імя Леніна, але гэта вуліца — мая. Мне вельмі падабаецца яе ранішняе дэлавійнае мітуслівае, яе вячэрняе ўвядзенне. На маіх вачах вырастаў гэты прыгажунь-дамы, падвешваліся трамвайныя правады, саджаліся дрэвы і кветкі. На маіх вачах вузкая, забрукаваная цэглай вуліца ператваралася ў шырокі і цудоўны праспект з вялізарнымі прыгожымі вітрынамі магазінаў і маладымі скверамі, з вялікім «сталінізмам» рукам — праносяцца дзесяткі машын, аўтобусаў, прапываюць, як флага-маны, трамвайсы. Тут або побач размешчана большасць культурна-вядомых памяшканняў Гомеля — старадаўні цудоўны парк з Палацам піянер-раў, летнім кінатэатрам, адкрытай эстрадай, планетарыем і танцавальнай пляцоўкай. Далей — драмтэатр, бібліятэка і чытальная зала імя Герцена, Дом тэхнікі, добрая актывава-ла ў Дарожна-будаўнічым тэхнікуме. У квартале ад яго — трохзальны кінатэатр імя Калініна, Палац спорту і, нарэшце, Палац культуры імя Леніна. Зусім не мала, калі ўзема і з любо-вю да людзей вынарыстоў-ваць гэтыя памяшканні. Але гэта — тама асобнай вялікай і сур'ёзнай размовы.

А я хачу проста разам з вамі ціхім асеннім вечарам прай-сціся па праспекце, паслухаць, аб чым гавораць гамельчане: магчыма, паэзія і афарысмы, каб за чашкай кофе падвесці вынікі сваіх уражанняў.

Вароты ў горад — вакзал, прыгожы і светлы будынак, ад-сюль кожны дзень выходзіць на

У гэтым нумары

ЧАЛАВЕК І ПРЫРОДА
АПАВЯДАННЕ П. МІСЬКО
У МАЙСТЭРНЯХ ГРОДЗЕНСКИХ МАСТАКОЎ
РЭЦЭНЗІІ НА НОВЫЯ КНІГІ

спрагледзіць сотні людзей. На Прывакзальнай плошчы — ка-муністычны прымык амаў усё гарадскіх аўтобусаў і трамвай-буса, стаяць такія «зла-віцы» вельмі цяжкія. І на ко-жым — бязладныя натоўпы лю-дзей. Падыходзяць, стаяць, ку-раць, размаўляюць, а, уба-чы-шы аўтобус, стараюцца выбраць зручную пазіцыю, каб штурма-м «узліць» яго. І «бярэць», і на-ват застаюцца свабоднымі мес-цамі і нікому да гэтага часу не прыйшло ў галаву, што мож-на на прыпынках усталяваць па прыкладу Мінска ці Кіева жы-вую чаргу. Для гэтага трэба ня-многа — толькі жаданне. Магчыма, спачатку трэба наве-сіць тут таблічкі, якія закліка-лі б пасажыраў захоўваць чар-

Вячэрняе сонца кідае апош-нія промні на шыбы вокнаў, заліваюць лісце дрэў. Людзі ру-хаюцца пераважна ў адным на-прамку — да цэнтру горада, да парку. Тут цяжка вызначыць самыя ажыўленыя часткі — зранку, калі адкрываюцца прадуктовыя магазіны і да позняга вечара, калі заканчваюцца апошнія се-ансы ў кіно і спектаклі ў тэ-атры, вуліца жыве, халясецца, дышае, усміхаецца.

Капітальнае будаўніцтва на праспекце ў асноўным законча-на, але дасюпарадкаванне яго і выкарыстанне прадукто-вых магазінаў і неаслабнай увагі. Гэта адносіцца і да ат-рымаўшага ўжо да афарбоўкі дамоў і машын, і да работ кафе і сталовых. Вось вітрына магазіна «Робачае адзенне» —

лепшы доказ таму — праспект імя Леніна. Я добра памятаю сорака пяты год і надпісы на сценках «каробак»: «З руін і по-пелу мы адновім кафе, наш род-ны Гомель!» Вы не былі тут некалькі гадоў, і я не адзілюю-ся, што вы не пазнаеце горада. Я хаджу тут кожны дзень і кожны дзень знаходжу што-не-будзь новае. Я, напэўна, вельмі прывык да горада і раней не заўважваў таго, аб чым вы ця-пер гаворыце. Правільна, пра-спект вельмі выйграў бы, стаў бы прыгажэйшым, калі б замест аднастайнай жоўтай афарбоў-кі дамы былі афарбаваны ў яркія колеры, калі б балконы і ма-шыны былі рознакаляровымі, калі б стаялі лаўкі на прыпын-ках, і нават тры нешматлікія лаўкі, якія ёсць на праспекце,

дзе больш людзей? Там, дзе лебедзі. А ля планетарыя і «шутры» — амаль заўсёды пусты. Сумняваюся, Сёння космасам цікавіцца ўсё, падаляе рэкла-ма — вельмі мала ў горадзе рэкламных шыццоў.

Позні вечар. Вы сталіся. Давайце, як дамовіліся, — па-чашыце кофе і — па дамах. Але... Кафе-закусачная — за-чынена, побач дамавая кухня — зачынена, аўтамат-закусачная — кофе няма, кафе «Чайка» — зачынена. У горадзе няма нівод-нага «недарогата» маладзёсна-га кафе, з музыкой, са свежымі тэстамі і часопісамі, з шахма-тамі і спрэчкамі, з новымі кні-гамі і марках машын, з фільма-мі і спадарожнікамі, з тапчанамі і свежым пахучым кофе. Няма памяшканняў! А тая ж ка-фе-малочная, калі дадаць ініцыятыўу моладзі... А хі-ба нельга, па прыкладу Ленінграда, арганізаваць такое «ўтульнае кафе ў падвальчыку, хоць бы тым самым, дзе цяпер знахо-дзіцца магазін гародніны, ля вакзала. Не «заба-галаўку» — з півам і

МАЯ ВУЛІЦА

Д. РАДЗІНСКІ

гу, магчыма, дружныя і гра-мадскія трэба падаць пры-клад. Я бачу, як да прыпын-ку аўтобуса ля вакзала пад-шлі чатыры чалавекі, якія толь-кі што вышлі з маскоўскага поезда і на прыпычку сталі адзіна за другім. А потым па-дыходзілі гамельчане, усміха-ліся, становіліся заду і ўсе — без мітусні і штурхання — спа-койна селі і паехалі. Добрае ж прывітаццё вельмі лёгка.

«Жывая чарга» — гэта, зраз-умела, справа вельмі добрая і патрэбная, — запрэчыў мяне адзін знаёмы, — але паспобуй, сядзь у аўтобус «Вакзал-17» — цагельны завод... Спрабаваў, сеў, толькі на канечны прыпы-нак прыехаў без гузікаў на пінажы. Аўтобусы — брудныя і старыя — курсуюць тут з вялікім прамежкам, якія ніяк не адпавядаюць мінулым, ста-ранна вышлішым на таблічках. Згодна — сума чакань таі аўтобусаў 15—20 минут, няве-ліка ехаць у ім. Усе ведаюць — гэта часовае з'ява, усе чакаюць, калі і на гэтай лініі, дарэчы, вельмі загружанай, — на шля-ху аўтобуса стадыён «Ланка-ты», завод «Гомсельмаш», 17-ы цагельны завод — пой-дуць трамвайсы. А пакуль... пакуль што зноў трэба толькі жаданне — кандуктараў, вадзі-целяў і механікаў — сачыць за чысцінёй і вынаміны вы-глядом машыны, кіраўнікоў — са-чыць за выкананнем графіка.

Але мы з вамі разбілі ісці пешшу — нам спяшайца няма куды.

І назвы магазінаў час ужо даць па прыкладу адкрытай пасля рэформы «Рамакі» — на Савецкай. Прадуктовы, прамта-варны, кафе, кафе-малочная... А што, калі — «Радасць», «На-вінка», «Фантазія»?

А вось тут я хачу адзначыць, вяду ўвагу, але вы ўсё роўна заўважылі на майстэрні шыль-ду «...рэстаўрацыя...» Мне кры-ху сорамна — чалавек, які пі-саў ле, мог і памыліцца, але ж тут ходзіць журналіст і інжы-неры, ходзіць пісьменны люд-зі, бачаць гэтае «о», якое рэжа-вочы, і праходзіць міма. Вына-ваты, але і я маўчаў да сённяш-няга дня...

Гомель існуе сотні год, але я не чуў, каб хто-небудзь назваў яго старым. Гомель малады па духу яго людзей, па размаху іх справы, па тэмпах будаўніцтва. І

аднаго, зялёнага, колеру. Хутка мы прыйдзем у парк і вы ўба-чыце, як добра, любіма, ярка выглядаюць лаўкі там — яны афарбаваны ў розныя колеры. А ў тым, што ў Гомелі люд-зі ўмелыя і з добрай фантазі-яй, вы пераканаліся ўжо, гле-дзячы на лёгкія, сучасныя, пры-гожыя газетныя кіскі і прадук-товыя — як не падыходзіць цяпер да іх гэтая назва! — па-латкі ці ларкі.

І такое збудаванне са шкла і металу вельмі падыходзіць для бора даведан, якое абавязова-трэба было б арганізаваць у Гомелі.

А вось і парк — наша закон-ная гордасць. Навава — пла-натарый, навава — лебедзі.

«раўлітрам на трых», а месца адпачывання, спрэчка і добрай веселасці.

Такіх, як праспект Леніна — тысячы ў гарадах краіны. Але ў нас, у Гомелі, — ён адзіны, ён сустракае гасцей і праводзіць у далёкую дарогу насустра-ч са сонцу і ветру маладых ра-мантыкаў — гамельчан. Яны памяць яго і на цаліне, і ў салдацкім страі. Вельмі хо-чання, каб, прыехаўшы дамоў, яны не засталі ўсіх тых пры-крых «дробязей», аб якіх мы толькі тут гаворым.

Выстаўка лінагравюр і пейзажаў

У Полацку была арганізава-на выстаўка работ самадзейных мастакоў, прысвечаная 1100-годдзю гэтага горада. Студэнт А. Пацэвіч паказаў серыю ца-кавых лінагравюр аб рабочых Нафтабуда, а студэнт Г. Ма-скальскі — серыю пейзажаў аб гэтай вялікай будоўлі.

Партрэты таварышаў па пра-цы зрабіў рабочы завода шкло-валання Антон Карандэй. Жы-хара, Полацка Аркадз Гузаў і Генадзій Лазарэнка паказалі пейзажы Полаччыны.

У выстаўцы ўдзельнічалі і

члены студыі выяўленчага ма-стацтва. Вучні 10-га класа Віля Скалоў і Сяргей Аляксееў вы-ставілі свае акварэльныя ма-ляўнікі. Усёго на выстаўцы ас-панавалася каля 200 работ жы-вапісу, скульптуры і графікі.

Лепшыя работы былі адна-чаны прэміямі. Многія творы будучы экспанаваліся на асе-няй выстаўцы ў Віцебску.

В. ІВАНОВ,
наст.-дэканат Полацкага
гарадскага Дома культуры.

Фільм пра будаўнікоў нафтаправода „Дружба“

Вызначна брыгада работнікаў Цэнтральнай студыі дакументаль-ных фільмаў пачала здымаць да-кументальнае фільма пра будаўні-коў нафтаправода „Дружба“.

Кінааператары студыі знялі не-абходныя кадры ў Чэхаслававіі,

Венгрыі, Польшчы, ГДР. Цяпер лічы вядучы здымкі на трасе паблі-зу Мазыра і ў іншых раёнах бела-рускага Палесся, дзе праводзіцца работы па ўкладцы трансэўрапей-скага нафтаправода.

(БЕЛТА).

ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ

За заслугі ў развіцці опернага мастацтва салісту Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і бале-та Барысу Веніямінавічу Нікольска-

му Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР прысвоена ганаровае званне заслужанага артыста Бе-ларускай ССР.

ПЕРШЫ ЎРОК

Не ўсё жыццё застаецца ў па-мяці першы ўрок, першая сустрэ-ча з выкладчыкам, першае яго за-данне. Нацяжка зразумець, як хваляваўся юныя сэрцы тых, хто ўпершыню прыйшоў у тэатральна-мастацкі інстытут, хараграфічныя вучылішча, кансерваторыю, му-зычную школу. Тут пачынаецца новае жыццё, пачынаецца шлях у мастацтва.

Сёлетня значна папоўнілася аялі-кая сям'я беларускіх студэнтаў. У тэатральна-мастацкі інстытут прынята каля ста студэнтаў — на рэжысёрскі, тэатральны, мастацкі факультэты. Многія студэнты прыйшлі ва ўстанову з прадпры-емстваў, калгасаў, радыё Савец-кай Арміі. Больш 300 студэнтаў прынята ў кансерваторыю, на бі-ліятэчны факультэт Мінскага пе-дінстытута, мастацкае вучылішча і інш.

З пачаткам хвалявання прыйшлі на заняткі і тых, хто працягвае а-учоў у вучылішчы або кансерва-торыі. Глянецца на здымках унізе. Яго зрабіў наш фотакорэспандэнт М. Рубінштэйн у Мінскім хараграфічным вучылішчы. Група класічу-коў на занятках па класічнаму танцы. Заняткі кірую заслужаны артыст БССР Е. Ліскіна. Цяжка і навучанам і настаўніку. Першым — асабліва. Выкладчык супакойвае. Ён запэўнівае, што праз два-тры месяцы будзе лгчы, а пакуль што прыйдзеце папецьце.

А вось другі здымак, зроблены ў музычнай школе. Заняткі пра-водзіць выкладчык М. Гальд-штэйн. Побач з ім вучанца ча-ввёртага класа Волга Мураўева. Яна ўважліва слухае выкладчыка.

Пачаліся заняткі ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, Брэс-кай, Віцебскай, Гродзенскай му-зычных школах, Магілёўскім культдасеўчэўчым і іншых уста-новах рэспублікі.

На зямлі кобрынскай

У Кобрыне не толькі музейная экспазіцыя нагадвае пра вялікія подзвігі народаў нашай Радзімы, якія адбыліся ў гэтым напалеонаў-скае нашчас. Ужо каля ўваходу ў домік, дзе калісьці спыніўся А. В. Суворав, — цяпер тут музей, — стаяць два гарматныя сталы, на якіх захавалася дата выбару — 1812 г. Адзін са сталёў, зноў-дзены паблізу Антона, басырскіх застаўся тут пасля баявых апэ-рацый 3-й рускай арміі ў ліпені — жніўні 1812 года. У цэнтры Кобрына ўзвышаецца вялікія ма-нумент, збудаваны на савецкіх ка-пейні 50 год назад. Гэта ману-мент — помнік у знак перамож-нага перамогі над войскамі Напалеона ў межах Расіі, перамогі над Ко-брынам 15 ліпеня таго ж 1812 года. Папоўненая сёлетня новымі экспа-натамі, музейная экспазіцыя адкры-таеца картай якая знаёміць на-ведальнікаў з ходам ваенных дзеянняў у Беларусі на першым часе Айчынай вайны.

Ваўкавыч, Карэліч, Мір, Ко-брына, Гарадзечна, Клісцкі, Віцебск — гэтыя назвы беларускіх гарадоў і мястэчак на здымках і апа-сцяж, што суправаджаюць ілю-страцыі і дакументальныя матэ-рыялы экспазіцыі.

У асобную тэму выдзелена ўсе-народная партызанская бараць-ба супраць заафэніцтва. Пры-свечана фотакопія пісьма Кутуза-ва з яго думкамі аб «малой вай-не», загад, адрэдаваны першымі ўступленні ў межы Беларусі, і інш. Экспанатамі шмат рэдкіх выдан-няў, прысвечаных падзеям таго часу, манеты і асігнацыі, калек-цыя баявых узнагарод і памятных медалёў.

А. МАРТЫНАУ.

Сведкі баявой славы

песні ў памяць аб бітве пры Клісцях, павадзеныя аб біт-ве пад Астроўна і баі пры По-лацку.

Прадастаўлены матэрыялы, якія расказваюць пра героя Ай-чынай вайны генерал-маёра Яўава Патрыявіча Куралева. Ён вызначыўся харабствам ў баі пад Полацкам. Тры дні працягвалася бітва ля мя-стэчка Клісцях. Нятледзчыні на пераможцаў сёлы працу-ніка, рускія волаты не адступа-лі ні на крок. Непрыцяцель стра-ціў каля 10 тысяч чалавек за-бітых і раненых. Маршал Удзіно быў паранены. У гэтым баі 20 ліпеня 1812 года смер-цю харабых загінуў Куалеў.

Матэрыялы расказваюць та-скама аб барацьбе беларускіх ся-лян супраць французў. Паве-дамляецца аб адвазе сялян вёскі Жарцы, цяпер Полацкага раёна. Усе дарослае насельні-цтва гэтай вёскі было аб'яднана ў атрад, які не даваў ворагу спакою. Пазней партызаны су-месна з войскамі прымаілі а-чтыны ўдзел у вызваленні По-лацка.

Выстаўлены матэрыялы, якія расказваюць аб уцеках і гібелі французскай арміі, у тым ліку выражаны карынатуры, якія з'яўляюцца вышэйшым напалео-наўскай арды.

Кніжныя і фоталістраваныя выстаўкі, прысвечаныя бараць-бе рускага народа з акупантамі, адкрыліся таксама ў Пола-цку, Аршанскім, Лепельскім і іншых раёнах Віцебшчыны. У гарадах і сёлах вобласці чыта-юцца даклады і лекцыі на та-му: «Вялікая Айчынная вайна 1812 года і ўдзел у ёй белару-скага народа».

(БЕЛТА).

БАРЫСАУ

Хто быў у гэтыя дні ў Бары-саве, абавязкова пройдзе да Барызіны — сведкі падзвігаў народных у барацьбе з фран-цузскімі заафэніцтвамі. На Бары-зіне 150 год назад раз-громалены былі рэшткі напалео-наўскай арміі, што ўцікала з рускай зямлі.

Месцы Барызінскай бітвы на-ведваюць шмат экскурсій. Павя-

ЯШЧЭ АДНА ЗНАХОДНА

У Беларускай дзяржаўнай гісторы-ка-краязнаўчай музей паступіў ца-навы экспанат — драўляная бо-на для захоўвання сухіх прадуцтваў (зерна, мукі).

Гісторыя бочкі такая. Боцка на-лежала 80-гадоваму налгасніку Паўлу Цімафеевічу Шадо, які жы-ў у вёсцы Лошыца Барысавскага раёна. Яна была перададзена Паў-лу Цімафеевічу па спадчыне ба-цькам Цімафеем Раманавічам, які памёр у 1924 годзе за ўрочасце 91 года. У сваю чаргу Цімафее Ша-до боцка дасталася ад дзеда, які знайшоў яе з муніца ў ўрочышчы «Налодзіца», прыкладна ў паўтара-кіламетрах ад вёскі Лошыца. Дзе праходзілі адступаўшыя француз-скія войскі ў 1812 годзе.

Вядома, што выканае француз-

скіх акупантаў суправаджаўся ўзмяшчэннем барацьбы Белару-скага народа супраць інтэрвентў. Ва ўмовах панічых уцекаў рэшт-кі французскай арміі, якіх пра-скавала армія Кутузава і з усёй бо-наў ціснелі партызанскія атра-ды, ідэал на шляху адступлення артылерыі і харчовыя абозы. Ві-давочна, што і гэтая боцка была нікута французамі.

Боцка аперэзана драўлянымі аб-ручамі, мела даўжынню 2 м. Драўні-на базавых кілях добра захава-лася. На дне бочкі ёсць паўсфэ-рычны надпісы, з якіх чытаецца толькі літара «Д» і дата «1812».

Н. ВАРАТНІЦКАЯ.

ПАДАРУНАК КУТУЗАВУ

У Гомельскім краязнаўчым музеі падрыхтавана выстаўка, прысвечаная героям Айчынай вайны 1812 года. На выстаўцы многа розных экспанатаў — копія загаду, рапартаў аб ходзе ваенных дзеянняў на тэрыторыі Беларусі і Смаленшчыны. Сярод экспанатаў выстаўкі ікона, якую падарвалі жыхары Смаленска фельдмаршалу Кутузаву. Аб гэтым сведчыць надпіс на іконе. Як высветлілі гісторыкі, ікона трапіла ўдзельніку Айчынай вайны князю І. Паскевічу і захоўвалася ў Гомелі.

Барыс БУР'ЯН

У адрозненне ад шмат якіх літаратурна-крытычных прац зборнік артыкулаў Юліі Канэ «Дзень сённяшня» — гэта кніга пра літаратуру, якая стварэння ў нашы дні, пра пісьменнікаў, якіх галасы гучаць на поўным моці. Чытаеш і зацікаўлена. Яна выклікае роздум. І жаданне, спраўдзіць, калі аўтар памылкова або, захапіўшыся, нешта перабольшвае ці зрабавіе.

Спраўдзіць у Ю. Канэ мне захачалася адразу, як толькі я разгарнуў не кнігу «Дзень сённяшня», першы артыкул — «Герой і час». Назва, можна сказаць, усеабаюма. Але аўтар злучае разаму пра літаратуру і героя сучаснасці і пра самую сучаснасць. Тэма вызначана прыкладна наступным чынам: інтэлектуальны ўзровень галоўных дзеючых асоб у пэрыядычнай беларускай пісьменніцкай апошніх год. Ці не шпаларства гэта? Ці не нагадае такі падыход хатні заданні па літаратуры: «Пейзаж у творчасці Януба Коласа» або «Рысы гералазму ў маладагеральдзіі ў рамане А. Фадзеева». І хоць гэты адрозненне не пакідае дабле, пакуль чытаеш артыкул, усё ж аўтар настойліва і ў той жа час пераканаўча даводзіць, што такі погляд на літаратуру і героя прававы.

Некалі Максім Горкі назваў адной з самых істотных рысак мастацкага таленту «эмацыянальна-пісьменніцкую» літаратуру. Такі літаратар, калі пачынае чалавека, не памылкова менавіта таму, што герой «е рахадзіць» на старонкі яго кнігі з самота жыцця. Тыпаваным, абагульненым, узабавленым, але з жыцця. Малапісьменны эмацыянальна аўтар на поўнаму разліку «складае» характар у розных пацілках: вось гэта будзе перадавача пачуцця, тая — розум, трыця — грамадскія інтарэсы і г. д. А крытык, разглядаючы падобны персанаж, прыступае да адваротнае працы — вышуквае цагліну, напрыклад, з атыкеткай «Інтэлектуальнасць» і затрымлівае на ёй усю ўвагу.

Добра, што Ю. Канэ не зрабіў Ю. Канэ. «Дзень сённяшня». Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1962 г.

не хапае, калі верыць Ю. Канэ, «умення глыбока асэнсавана ўсё тое, што адбываецца на яго вачах». А як гэта дасягнуць? Чытаем у кнізе: «Алеся Іванюта думае нашымі. І толькі аб нечым бліжэйшым, звязаным са справой...»

Вось дзе асноўная памылка маладога крытыка! Інтэлектуальнае багацце для Ю. Канэ перш-наперш у тым, «шмат» ці «няшмат» літаратурны герой разважае і думае. Мы ведаем, з дапамогай якіх мастацкіх сродкаў пісьменнік паказвае і перадае роздум таго або іншага героя, — унутраны маналог, падтэкст, яўна-прямая мова і г. д. Дык можа, — узнікае пытанне, П. Броўка толькі і ўспяло, што не скарэстаў гэтых сродкаў?

Мабыць, прычына з'явілася ў гэтым. І ў кнізе падкрэслена, што інтэлектуальнае абеднае героя раману «Калі зіваюцца рэкі», як і «Далі палівай», тлумачыць можна пераважна тым, што аўтары прымушаны сваіх герояў жыць «прыказанымі» выключна да падзення праблем, хваляюцца толькі службовымі поспехамі або няўдачамі. Яны «паказаны, так сказаць, «функцыянальна», — робіць выснову Ю. Канэ.

Можна пагадзіцца з ёю, што ад таго ж Алеся Іванюты, як і ад Паходзі з «Далі палівай» і ад Лемішчы з «Школьнікам», часам нешта больш змястоўна, чым паказана на старонках кніг, бо з самота пачаць сваіх твораў аўтары рыхтуюць чытача да сустрэчы з героямі, кожны з якіх варта стаць мастацкім адкрыццём. Але цяжка пагадзіцца, што спадзяванні на сустрэчу з такім героем аказваюцца марнымі таму, што, напрыклад, «думкі Лемішчы» не мелі філасофскага напрамку, бадай што, ні разу на працягу ўсёй кнігі, накітавалі таго, як і Алеся Іванюта на працягу раману «Думае яшчэ».

Успраўдзіць, тут Ю. Канэ памылка. Ці ж можна сказаць, што Анна Карэніна інтэлектуальна бедная натура? Аднан шчыра Л. М. Талстой не прымушае не шчыра ўзімацца ў сваім роздуме да філасофскіх вышн.

упрыгожыць, у добрым сэнсе слова, кнігу нават вопытнага крытыка. Тут Ю. Канэ выступае знаўцам таго, што такое мастацтва. Але чаму яна часам здарвае сваім імкненнем пераадолець шыкарыя адносіны да літаратуры ўвогуле і да мастацкай прозы ў прыватнасці?

Адаз, як мне здаецца, лёгка адказаць у той жа кнізе Ю. Канэ. У крытыку сабралася шмат цікавых назіранняў ад знаўца мастацтва з апазданымі. А тут якая ж любіць — Чэхаўскія дні. І з'яўляецца артыкул «Яго вачыма», у якім творчасць апазданаў нашых дзён разглядаецца праз прызму эстэтычных патрабаванняў і вопыту Антона Паўлавіча. Хто ж трапіў у святло «яго вачэй» пад пером Ю. Канэ? Побач ідуць П. Пестрак і І. Навуменка, Р. Сабаленка і М. Рагіны, А. Васіленч і А. Шапкоў, Я. Брыль і І. Пашнік. Бадай, дзяка знаёсць падставы, на якіх спраўдліва было аб'яўляваць разгляд напісанага такім розным на таленту і мастацкіх схільнасцях аўтара!

Аб'яўляўшы сур'ёзную прабы, Ю. Канэ захапляецца і выдзе разаму ўсю зусім перананану. Тады нават «падтэкст» робіцца ўласным адкрыццём Чэхава. І калі, скажам, І. Навуменка «настанна паглыбляе» ў сваіх апавяданнях, дык востр вама... настаўнік і вучань. Прыклад? Твор «Дом над морам».

Ці правільна гэта? З тым жа поспехам у апавяданні любога сучаснага пісьменніка партыя мю зварнуцца да падтэксту і праз «малое» вызначыць «яўна», можна адшукаць сляды вучобы ў аўтара? «Алювешы Белкіна» або «Тамані».

Каб не паглыбляцца ў спрэчку з Ю. Канэ, скажу адна. Мабыць, Чэхаў нам такі дарагі таму, што на старонках яго твораў любіць і пакутуюць, марыць пра «неба ў алмазах» і спадзяюцца на шчасце не падобны адзін на аднаго дзяцця Валя і саранагадоў Гурэа з Анны Сяргееўнай, донка Раті і дзяўчына Надзя («Нявеста»).

Гэта — людзі вялікай крэатыўнасці, якіх не можна назваць чыстых чыстых паліцаў. Адабавішы фармальны прыём чэхаўскай лірыкі ў прозе, Ю. Канэ зрабіў «нашчадак» іх і І. Навуменку, які застаецца адным з

Бібліятэка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі папоўнілася новай музычнай літаратурай. Тут падручнік па салыфедэму, гармоні, гісторыі музыкі, клавіры і інш. Студэнты М. Дзяржэ і М. Малеева знайшлі для сабе патрэбную літаратуру.

Фота М. Рубінштэйна.

СЕМІНАР У ЛЕПШАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ

У Рэчыцкай раённай бібліятэцы — адной з лепшых у рэспубліцы — адбыўся семінар загаднікаў раённых бібліятэк Мінскай і Гомельскай абласцей. Бібліятэчнікі гэтых абласцей сабраўшыся паміж сабой, і прапагандысты кнігі ўпершыню сустрэліся, каб абмяняцца вопытам. Удзельнікі семінара абмеркавалі работу грамадскіх бібліятэк.

Пасля семінара Рэчыцкія народны тэатр паказаў ім спектакль «Маці сваіх дзяцей».

Я. УМЕЦКАЯ.

УПЕРШЫНО ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У сельгасарцелі імя Гастэлы Мінскага раёна на працягу некалькіх год паспяхова працуе наліскай музычнай школа, у якой вучацца дзеці. Фотакарэспандант І. Красуцкі зрабіў здымак у час заняткаў юнай цымбалісткі Лены Смірновай са сваім педагогам Л. Шахматэвай.

Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціла кнігу «Школьнік аб музыцы». Аўтары — беларускія музыказнаўцы К. Сцепанавіч і Г. Глушчанка. Яе старонкі разгортваюць асабліва цікава, бо ў Беларусі кніжка для дзяцей аб музыцы выпускаецца ўпершыню. Кнігу прыемна ўзяць у рукі: яна выдана прыгожа, у добрай вокладцы, багата ілюстравана.

Паводле слоў саміх аўтараў, кніга «Школьнік аб музыцы» адрававае вучням агульнаадукацыйны школі: ёю могуць таксама карыстацца ў якасці дапаможніка і вучні музычных школ. Аўтары радзіць юным чытачам працягнуць вялікую цікавасць да музычнага мастацтва, чула, уважліва, удумліва ўслухваюцца ў музыку.

У пятаціці раздзелах кнігі каротка расказваецца пра з'яву музычнага мастацтва і жанры музыкі, пра кампазітарства, іх творы і мастацкія наліктывы. К. Сцепанавіч і Г. Глушчанка паказваюць ролю музыкі ў жыцці чалавека, характарызаваюць яе выразныя сродкі: мелодыю, рытм, памер, тэмп, лад, даўжыню адцення. Тут жа дзеці пазнаёмяцца з гісторыяй песнянага фальклору: даведваюцца пра песні развядзіннага падполля, істарычныя песні.

К. Сцепанавіч і Г. Глушчанка. «Школьнік аб музыцы». Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск, 1962.

А. РАКАВА

М. Аладава «Сорак год» оперы А. Багатырова і Р. Пукста. Пра балеты «Кіля-возера» Б. Залатарова і «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера і г. д.

Адзін з раздзелаў напісаны ў выглядзе апавядання аб піянерскіх зборы, прысвечаным раздзелам дзе ідзе гаворка пра жанры інструментальнай музыкі, аўтары расказваюць пра канцэрт у зале Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, мімаход паказваючы дзяцей з жыццём спецыяльнай навукальнай устаноў.

К. Сцепанавіч і Г. Глушчанка ямаля папрацавалі над матэрыялам сваёй кнігі. Аднак у сур'ёзнай і патрэбнай размове са школьнікамі пра музыку дапушчаны недахопы, якія зніжаюць каштоўнасць гэтага выдання.

Перш за ўсё пра літаратурны бок кнігі. У асноўным яна напісана папулярнай мовай. Аднак сустракаюцца паўторы асобных выказаў і паняццяў, якія дублююць устанавы. У музычнай частцы кнігі напрыклад: «Лепшыя народныя напевы адзначаюцца выразнасцю і прыгожасцю, меладыйнасцю і задучаснасцю»; «Музыка гэтых напеваў адзначаецца аргінальнасцю і своеасаблівасцю, малюўчасцю і вынаходлівасцю»; «Музычная мова больш шырока і разнастайна, чым характарызуецца меладыйнасцю...» і г. д.

Іншы раз аўтары размаўляюць з юным чытачом вельмі прымытны. Зварнуць увагу на такія выразы: «Нельга, напрыклад, калыханку спяваць гучна, таму што яна прызначана для закалыхвання дзіцяці». «У гэтай цудоўнай песні (маецца на ўвазе «Песня аб Радзіме» І. Дунаўскага) А. Р. у слове В. Падобна-Кумача гаворыцца пра тое, што ў СССР мелодыя дыша чалавек, што ён мае права на вучанне, адпачынак і працу».

Некаторыя з'явы і падзеі музычнага мастацтва, а таксама асобныя тэрміны тлумачацца ў кнізе неперакладна. Вось падглядзіце: «Усе часткі сімфоніі ў большасці выпадках звязаны аднастайна зместу. Першыя часткі найбольш важныя па зместу і шырыні». Але які змест першых частак сімфоніі — аўтары не растлумачваюць. А трэба было б, напэва, расказаць дзеянні, што зместам першай часткі сімфоніі звычайна з'яўляецца пачатак разважання чалавека (ці цэлага калектыву) у яго жыццёвай барацьбе і стваральнай дзейнасці: што музыка першых частак сімфоніі звычайна адзначаецца энергіяй, імпульсам і інтэнсіўнасцю развіцця, насычанасцю драматычнага дзеяння.

Гаворачы пра санатную форму на прыкладзе першай часткі Першага фартэпіяна канцэрта Чайкоўскага, К. Сцепанавіч і Г. Глушчанка пішуць: «У наступным раздзеле санатнай формы — распрацоўцы — аб'едзве тэмы, галоўнай і падобнай партыі, актыўна распрацоўваюцца, аркестр нібы сапрабнічае з салістам. У гэтым сапрабнічце фартэпіяна аказваецца пераможцам. Не ведаю, ці зрадуменьце школьнікі, у якім сэнсе

МЕСЦА Ў БЕЛАРУСКАЙ ІНСТРУМЕНТАЛЬНАЙ МУЗЫКЕ

Мне здаецца, што аўтары недастаткова прадумалі раздзел аб беларускай музыцы. Навін, дзе засталася чамусьці па-за іх увагай. У кожным раздзеле кнігі можна і трэба было ўмясціць і расказаць не толькі аб творах мінулых год, але асабліва пра тое, што стварылі напастаўшы — нашай рэспубліцы за апошнія гады.

З трох опер беларускіх кампазітараў, пра якія падрабязна расказана ў кнізе, дзве належыць лярэ А. Багатырова. Мне ж здаецца, што падрабязна можна было б разабрацца і оперу «Дзяўчына з Палесся» Я. Цікоціна. Хоць бы некалькі слоў неабходна было сказаць пра оперу Ю. Сямёніна «Калічэўскія ражкі». А я можна было абсціць маўчаннем новы балет Я. Глобава «Мара» — твор таленавіты, які заслугоўвае ўвагі.

Не «папашчаваў» у кнізе і вядучым савецкім кампазітарам РСФСР і братніх рэспублік. Аўтары калі і гавораць пра іх, дык мімаходзя. Далаа дык годзе, як маглі аўтары дабыцца пра лепшы твор савецкай музыкі. У некаторых раздзелах пра савецкіх кампазітараў сначана так: «Многа харавай музыкі напісалі рускія і зарубежныя кампазітары-класікі, а таксама савецкія кампазітары» (і нводнага прыкладу). «Як у акаляна-харавым мастацтве, так і ў сімфанічным дастаенні рускія і зарубежныя кампазітары-класікі развіваюць савецкую музыку». У зноў нводнага раздзеле на разбор творчасці Гайдна аведзена амаль тры старонкі, у той жа час нводнага слова пра Сямёну, Адзінаццатую, Дванаццатую і сімфонію Д. Шастанавіча, пра Сямёну сімфонію С. Пракоф'ева.

Даўна, што аўтары абшлі тым вялікім дастаенні, якім мае савецкая музыка апошніх год. Гэтую думку пацвярджае і змешчаны ў кнцы кнігі спіс літаратуры аб музыцы для чытання. У гэтым спісе названы 43 кнігі або брашуры, сярэд іх толькі адна (і спецыяльна прысвечаная твору савецкай музыкі) — балет І. Марозава «Доктар Абаліт». Аўтары не паралілі сваім юным чытачам нводнага выдання пра выдатных кампазітараў нашай краіны іх творы, як не паралілі нводнай работы аб беларускай музыцы.

У кнізе ёсць нехайнасці ў падобны. Ілюстрацыйнага матэрыялу. Без тэксту, напрыклад, змешчана «Марсельеза» і «Песня аднаго фронту» Г. Эйслера. Апроч гэтага можна знайсці шмат шраг іншых недабоак і хібав.

Вядома, кніга «Школьнік аб музыцы» пры ўсім яе недахопах — выданне патрэбнае і карыснае. Нацы беларускія дзеці даўно чкалі такой кнігі. Трэба спадзявацца, што Беларускае дзяржаўнае выдавецтва не спыніцца на гэтым. «Сярод яго наступных музычных выданняў школьнікі ўсё часцей будучы знаходзіць кнігі і брашуры, адрававаны спецыяльна для іх. А недахопы, якія ёсць у кнізе, пра якія ішла гаворка, будучы ўлічаны аўтарамі ў іх новых працах для дзяцей.

— Дзе жонка ж раджае!
— Усе жонкі, Федзя, павінны раджаць.
— Дык ма першы раз!
— І першы раз усё!
— Дык не няма Алеся Патроўны, казалі, што павезлі дзе брыгадзіршы ў Падліччэ...
— Так і сказаў бы. Ты ж сам шафёр, запрагав сваю машыну і па Алеся Патроўна.
А з сама таго Шуру прыжду, тут недалёка.
На ганку і на дарожцы затупалі, і ўсё сіцкіла.
Мне было на ўлажачы. Я апрагнуўся. Патрупаў сюды-туды па пакоі. Потым зышоў на кухню і ўключыў радыё, на якой драматэцы чыталі чыкай.
Выйшаў на двор. Ноч зрабілася зорнай і мясцянай. Дзесяці брахалі патрыёманыя сабакі.
Я адчуў у душы неспакой. Можна, гэта заградалася ўжо трымага за неадмоўна мне Шуру? Дзе там ходзіць той Федзя? Ці выхад у тым Падліччэ? І ўжо зусім неадарэцкі думкі лезлі ў галаву: а раптам усё машыны павесаліся?
З боку вуліцы пачулася бистрая хада і нібы стогі ці войскане. Я кінуўся туды.
— Ідзіце спачы! — адгукнулася мяне рукою са-нітарка і поркетка загрукала ботамі па цыментавых палях. Шура ішлі, нібы і зямлі не кра-нелася. А чытка Броня ўсё гаварыла ёй, буб-ніла на вуху:
— А я думала, галубіце, што табе яшчэ не скорэ... Ажно, дзякуй богу... Так і ў Фёкла, што за Алесям Некрашам, было... не дав тв-дні раней, і ўга-тамога клопца ўвалялі!
Валікім псіхалагам была, аказваецца, гэтая чытка Броня...
Дзе ж той Федзя дзеўся? Нішто сабе муж-жэй пайшоў, дык і згінуў...
Мне было найчорней. Хадзіў то на вуліцу, то наближаўся да ганка. Бачыў, як сівала з кухні ў палату чытка Броня, носьчы ўсёмае на-чымае. Адам раз самітарка бесцярпымонае выштурвала мяне з калідора на двор і нават даверы зачыніла, каб не тах чуваць буй крык.
Узрыўся пад'ехаў, падскокваючы, грузавік. З аднаго боку вывазілі Федзя, з другога не-ўпрыкметку выпыхнула Алеся Патроўна. Я не дарэмна кожу-выпыхнула. Уроч, у сваёй тэглай шапачцы і ўскінутым на папашку палі-то, а-пад яго выглядаў белы калат, і са-праўды была падобна на нейкую неважлікую

пашанку. Яна спорна, дробненька пратупала абласкам і да ганка. Галоўку яна неслася неж-крыку на бок, што надавала ёй спакойную грацыёзнасць.
Я аж сямкаўся, калі ля мяне абзавалася шафёр Федзя. Ён быў чамусьці толькі ў май-ці абуты ў адзін бот, другі трымаў у руках.
Я пачаў яго на мокрым паўку пад акно. Калі Федзя паспеліва закурываў, я таксама па-спрасіў прысмакілі.
— Мазалі! — спытаў я, кінуўшы на босую нагу.
— Шот? — не зразумеў Федзя.
— Ну... бот чы ў руках носьці!
— Як? Ах, гэта... Каб яго кінуць... збейці!
Гэта ж носьці, як стала з жонкай дэжма, я з боты і абзавалася. Адну абут добра, а другая не лезе. Пачаўшы, а там малаток ушчымяны. Мабыць, брат мяне пастараўся. Патраў-па-траў і так пабег...
Федзя заснуў руку ў халеву і... зусім лёг-ка вышнуў малаці!
— Ах, каб не яго кінуць!
Мы дымім папярэсмай моцна, бо папярчы-наліся і пачалі атакуваць камары.
— Як вы думаеце... не пярэць... пытаюцца Федзя і аж раскрывае рот, углядаючыся мне ў твар.
— Ды што ты! — аўтарытэна зварулю я... Ад-гэтага цяпер не пярэючы.
— Яна ў мяне базавіла... Усё казале пе-рэд родамі, што не вытрымае... Федзя гля-дзіць на мяне нейкімі ўтраўнімі вачыма і ў дзе свакі апывеца на ганку, кідаецца ў калідорчы. Але адтуль скорэ пачуўся бас-чыткі Броні, і неўзабаве і сам Федзя ледзь не потыч скаціўся па прыступках.
Я сяджу яго жоў на лаўку, накідаваю на плечы сваю піжаму. У нейкім нерэзвым зарэ-ччымі мы прасядзелі, адзоеца, цэлую веч-касць...
І вось на ганку зноў Алеся Патроўна. Па-літо накінула на папашку. Звонка цокочы аб-сідка па прыступках. Сказала шафёрка:
— Дачка... Прэкалі...
Федзя стаў быццам... Падумаў толькі... хв-ліну назад сідзеў каля мяне проста Федзя, бязьва, з клепучымі вачыма і плячымі чалавека, і раптам ён становіцца быццам... Ён же проста не ведае, што рабіць, нават крыш-ку верыць. Не іначай гэта б ён накідаў мяне на галаву мой не піжамы і галічкі:
— Дачка! Дачка!

